

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

It auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 25 Juni 1851 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 15 Januari 1888. N°. 525.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Pioniers en enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 109, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van bedragen en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Van de vernedering.

VEERTIENDE ZONDAGSLESTING.

II.

Want die zulke dingen zeggen, betrouwen blaaslijk, dat zij een vaderland zoeken.
Hebr. 11:14.

Is eenmaal recht verstaan, wat bij Immanuel bedoeld wordt met zijn tweeërlei staat, dan zal men ook in kunnen komen in wat de Catechismus betuigt: „dat de eeuwige Zone Gods, ook terwijl hij ware menscheleke natuur aannam (en nog draagt) desmettemin waarachtig en eeuwig God is en blijft.”

De kerk vraagt niet om een „Leven van Jezus”; want ze weet, dat nooit iets de vier Evangelien in hun heilige kunst-harmonie overtreffen zal. Neen, al wat de kerk doet, is gelooven, en dat geloof belijden. Vandaar, dat ze niet betuigt: Jezus is geboren uit Maria, hij heeft geleden enz.; neen, maar heel anders: Ik geloof in den ééngeboren Zoon, die geboren werd, die leed en stierf.

Velen vinden dit vreemd, dat in een geloofsbelijdenis zooveel geschiedkundige feiten worden opgesomd. Maar wie dit dacht, vergiste zich. Neen, dit zijn geen feiten, die de geschiedenis voortbracht, zich ontwikkelden liet en afslot. Het geldt hier evenals bij de Schepping feiten, die ver buiten het perk der geschiedenis uitgaan. Het zijn alle feiten waarbij evenals bij de Schepping het goddelijke Eeuwige zich naar ons toe beweegt, indringt in ons leven, en er een werking uitricht, gelijk nooit al-macht van menschen had vermocht.

Dit nu noemt de Catechismus, dat de Zone Gods, ook onder dat geboren worden, dat lijden en sterven, aldoor en rusteloos „waarachtig en eeuwig God is en blijft.”

Het wonder is niet, dat er een mensch geboren wordt en lijdt en sterft, maar dat is hetgeen de aandacht boeit, dat er in de menscheleke natuur een geboren werd, lijdt en sterft, die onder dat geboren worden, lijden en sterven aldoor eeuwig en waarachtig God is en blijft. Hij is niet God tot aan zijn ontvangenis, om nu als mensch geboren te worden, en straks eerst in de hemelvaart weer zijn Godheid terug te erlangen. Ware dit zoo, dan ja, ware er slechts een geschiedkundige reeks van feiten te constataren en geen heilige mysterieën te belijden geweest. Dan had dit geboren zijn en lijden en sterven onmogelijk in uw geloofsbelijdenis kunnen staan.

Maar nu het er op aankomt, om in die geboorte, in dat lijden, in dat sterven gedurig te bekennen, dat hij van voren af alles betuigt wordt, aldoor „waarachtig en eeuwig God is en blijft”, nu is er een almachtige verborgenheid, die van ogenblik tot ogenblik in heel dit wonder leven werkt, en het is die verborgene, goddelijke achtergrond, waar het belijdend geloof van getuigt voor de wereld.

Om dit punt nu klaar en duidelijk in het licht te stellen, hebben onze vaders er steeds nadruk op gelegd, dat de eeuwige Zone Gods niet een mensch, maar onze menscheleke natuur heeft aangenomen.

Er is niet behalve de miljoenen menscheleke personen die uit den wil des mans en den schoot der vrouw geboren worden, bovendien nog één extra menscheleke individu meer geschapen; in der voege, dat de Zone Gods nu in dit menscheleke individu zou zijn ingevaren, om alzo God

en mensch te zijn. Neen, geheel deze onware verstelling moet beslist en met al haar gevolgtrekkingen verworpen. De eeuwige Zone Gods is de persoon, die zelf een menscheleke natuur aannam, en nu, omdat hij onze natuur droeg, als een mensch onder menschen was. Het is en blijft één persoon, en die ene persoon is en blijft aldoor waarachtig en eeuwig God. Het is niet een menscheleke persoon, die met de Godheid bekleed wordt, maar het is de heerlijke tweede Persoon der Godheid, die met de menscheleke bekleed wordt, en nu als Hoofd der niege menscheid onder ons opkomt.

It is goed, hier weer sterk den nadruk op te leggen. Eensdeels, omdat de Verrijtungs-theologie, uit wie onze Irenische geleerden voortkwamen, op dit punt zo'er uitzondering het rechte pad verliet, en een soort Godmenscheleke leven zich deden, als uit de vereeniging of doortrekking van het goddelijke in het menscheleke ontstaan. Maar ook anderdeels, overmits in de achtste eeuw de neiging ontstond, en zich „den man Christus als gepraedespereerd” te denken, in stede van Immanuel is gedestineerd tot de staten van zijn Middelaarschap. En hoe men dit ook wende te keere, beide malen gaat de belijdenis teoor van wat hier heel het geloofsartikel beheerschen moet, te weten, dat de Zone Gods niet een menscheleke persoon, maar onze menscheleke natuur aannam, en dat de persoon in die natuur was en bleef eeuwig en waarachtig God.

Niet, dit behoef er wel niet bijgevoegd, alsof de Zone Gods alleen ons lichaam aannam, en alsof nu in de plaats van wat bij ons onze inwendige mensch is, bij Immanuel de Zone Gods kwam. Al zulke sufferij, als Apollinaris en zijn droomgenooten, uitzonnen, zijn alleen denkbaar voor win onze natuur met ons lichaam vereenzelvigt, dat is erger dan verdierlijk.

Wie daarentegen weet, gelijk elk onzer weet, dat onze menscheleke natuur tweeledig bestaat, uit ziel en lichaam, als orgaan voor ons ik om én met de zichtbare én met de onzichtbare wereld in aanraking te komen, die kan dien droom niet mededroomen. Immers, hij weet, dat Jezus óf onze natuur niet aannam, óf dat hij ze moest aannemen, naar lichaam en ziel, zichtbaar en onzichtbaar beide.

Onderscheidt ge nu bij uzelfen, dan vindt ge drieërlei. Voor eerst uw menscheleke natuur, naar ziel en lichaam, die u met ieder ander mensch gemeen is. Maar ten tweede ook iets bijzonders en eigenaardigs, dat u van anderen onderscheidt. Het sterkst spreekt dit in het gelaat, o, Zoo wonderbaar. Ge ziet tien duizend menschen op een hoop voor u staan. Allen hebben een menscheleke gezicht, met mond en neus, oogen en wenkbrauwen, voorhoofd en wangen. Dat is van de natuur. Maar toch is er iets, iets onnoembaars, dat het eene gelaat van het andere onderscheidt, en waardoor het herkennen mogelijk wordt. En terwijl ge nu alsoo onderscheidt tusschen uw natuur, die ge met allen gemeen hebt, en uw eigenaardig bestaan, dat u van anderen onderscheidt, zijt ge u bovendien bewust een ik te zijn. Immers, ge zegt: Ik besta uit ziel en lichaam. Maar verder kunt ge nu ook niet vragen. Wat dat ik in u is, blijft een raadsel, dat nooit iemand u ontsluit zal. Al wat de Heilige Schrift er u van zegt is, dat ge in uw menscheleke natuur geschapen werd naar den Beelde Gods.

Het gewone is derhalve, dat de menscheleke natuur haar personen ziet optreden, met sterk individuele karakteronder-

scheidingen, en met een ik, waarin iets schuilt van Gods Beelde.

Doch zoolang het zoo stond, viel alles en zonk in. Ons stamhoofd en verbondsmoeder tevens, Adam, ont in onze menscheleke natuur naar den Beelde Gods moest staan, viel, en in hem en door hem en na hem al wat staan moest als hij.

Maar nu komt er in Immanuel iets anders. Nu is er ook bij hem wel deze menscheleke natuur, vol en rijk. Er is ook wel in die menscheleke natuur iets onderscheidens. Er is ook wel in haar een stamhoofd. Maar het ik dat uit dit stamhoofd spreekt, rust niet daarin, dat het naar den Beelde Gods geschapen is, maar hierin, dat hij zelf „eeuwig en waarachtig God is — en blijft.”

Al het mysterie ligt derhalve in deze vraag: Indien de Zone Gods machtig was in het paradijs, om in onze menscheleke natuur een waarachtig mensch te doen optreden, doordien hij er naar den Beelde Gods een persoonlijk ik in deed ontstaan; — zou hij dan niet veel meer machtig zijn, in diezelfde menscheleke natuur een waarachtig mensch te doen optreden, doordien hijzelf, als eeuwig en waarachtig God, met het ik zijner persoonlijkheid in haar ingaat?

Hierop zegt de verborgenheid der vleeschwording Amen, en zoo eerst komt het waarachtig God en waarachtig mensch tot zijn recht.

Nog op een andere wijze hebben onze oude godgeleerden dit pogen uit te drukken, door te belijden, dat de kennis Gods, die de mensch Christus Jezus bezat, langs anderen weg verkregen was, dan de kennis aangaande God, die én Adam eertijds én nu de wedergeborene bezit.

Bij Adam was deze Godskennis een afdruksel dat hem was ingeprent; bij den wedergeborene is het een verlichting, die door den Heiligen Geest in zijn bewustzijn inkomt; maar bij den Middelaar, zoo zeiden zij, komt deze kennis Gods vanzelf tot stand door de persoonsgemeenschap.

Omdat hij zoo nu als voor zijn vleeschwording „waarachtig en eeuwig God is en blijft”, is het de ongerijmdheid zelve te wenen, dat iets hem van buiten zou moeten worden aangebracht. Alleen maar, de kennis Gods die hij als God bezat, bezat hij daarom nog niet in zijn menscheleke bewustzijn. In zijn menscheleke bewustzijn kan hij niets beseffen of weten, dan in eindigen, beperkten vorm. Vandaar, dat hij zeer zeker alwetend is en blijft, omdat hij waarachtig en eeuwig God is en blijft, maar nooit is hij daarom alwetend in zijn menscheleke bewustzijn. Voorzover hij door en in dit menscheleke bewustzijn leeft, is ook zijn kennis aan perken gebonden en vatbaar voor toeneming.

Als „eeuwig en waarachtig God” wist hij, toen het kindeke in de kribbe lag, niets minder dan toen hij opstond uit de dooden. Maar voor zooveel hij door zijn menscheleke bewustzijn leefde, wist hij in de kribbe nog niets, en schitterde hij in heerlijke kennis bij zijn verrijzen.

Deze toeneming wordt daarom opzettelijk bericht. „Hij nam toe in wijsheid.” Maar, en hier komt het nu op aan, deze toeneming greep bij hem anders plaats dan bij ons, zoo leeren de ouden. Bij ons komt ze ons van buiten toe, maar bij hem van binnen. Het was de goddelijke kennis zelve, die zich door de persoonsgemeenschap der twee naturen inwendig in hem ontsloot. (Theologia unionis)

Hierbij echter moet men staan blijven. Te verklaren is hier niets, enkel te belijden;

en al wie te dezen rijker wijsheid poogt uit te stallen, dan de Heilige Schrift biedt, verheldert het mysterie niet, maar verduistert.

Scherp en duidelijk moet in taal van ons bewustzijn uitgesproken, wat de Schrift ons in Oostersche beelddespraak biedt, maar van alle poging ter verklaring van dit ondoordringelijk mysterie moet afgezien, zoolang men godvruchtig in zijn spreken en schrijven wil blijven.

Men moet niet gedoogen, dat allerlei ketteren, onder den eerbiedigen schijn van aan den sluier, die over deze verborgenheid hangt, niet te durven raken, der kerke ongemerkt haar levenden Christus ontstelen, om er een phantasiebeeld van Moderne of Ethische filosofie voor in de plaats te stellen. En daarom moet rusteloos met den Catechismus beleiden, dat de Zone Gods ook als Middelaar waarachtig en eeuwig God is en blijft. Moet scherp en bestid staande gehouden, dat de Zone Gods zich niet met „zekeren mensch Jezus” heeft vereenigd, maar dat hij aangenomen heeft „ware menscheleke natuur”, wat heel iets anders is, dan dat hij „een mensch” had aangenomen. Moet volstandig betwist en ontken, dat de Middelaar een soort tusschenwezen zou geweest zijn, die, half God half mensch, uit deze beiden een nieuw soort Godmenscheleke wezen zou hebben samengesteld. Moet tegengestaan en bestreden elke voorstelling, alsof hij, de rijkste bloesem van ons menscheleke geslacht en als zodanig bijna aan God rakende, vanzelf als in het goddelijk leven was overgevloeid. En moet tegenover deze oude en nieuwe ketterijen, die den persoon en het beeld van den Christus vervalschen en vernietigen, met stille eerbiedigheid onveranderlijk beleiden, wat de Catechismus u zoo schoon op de lippen legt, dat de eeuwige Zone Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menscheleke natuur aangenomen heeft.” Het kan niet korter, niet zuiverder, niet naakrijker uitgedrukt. De gekozen woorden zijn hier vooral onovertreffbaar juist en schoon.

En komt ge nu op het hoe der vleeschwording, dan herhaalt de Catechismus zeer juist de eeuwenoude zegswijs der Geloofsartikelen: „Ontvangen van den Heiligen Geest en geboren uit de maagd Maria”, en legt die uit, „dat de Zone Gods zelf ware menscheleke natuur aangenomen heeft, ten eerste door de werking van den Heiligen Geest, en ten anderen uit de maagd Maria; en dit wel opdat hij ook het ware zaad Davids zij, zijnen broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde.”

Soberder kan het al niet gezegd; maar elk woord in deze uitlegging is dan ook zwaarwichtig. Geen schijn-kind was het, dat te Bethlehem in de kribbe lag, maar een wezenlijk geboren kind. Het had ook anders kunnen zijn. Toen Abraham bij de eikenbosschen van Mamre de drie mannen naderen zag, die hem Izaaks geboorte kwamen aangezeggen, had hij met schijngeesten te doen. Immers, die mannen waren geen geboren menschen, maar menscheleke figuren, die opzettelijk voor die éne openbaring geschapen waren en straks weer vernietigd werden. Van zulke schijngeesten lesen we gedurig in de Schrift. Iets, waar niets bijzonders in ligt, overmits God de Heere, die den mensch uitsacht, formeerde en tot aanzien riep, natuurlijk ook machtig is, om een onwezenlijke menscheleke gestalte te scheppen. Ook de Christus was in vroeger eeuwen wel in zulke ene menscheleke schijngeestale verschenen. Denk

slechts aan Hagar, aan Manoachs vrouw, aan Jozua. Getuigde hij van Abraham niet zelt: „Abraham heeft zeer begerd mijnen dag te zien en heeft dien gezien en is verheugd geworden”?

Metterdaad hebben vele ketteren straks dan ook, reeds bij het leven van de Apostelen, het gerucht uitgestrooid, dat de Middelaar ook gedurende de jaren van zijn omwandeling op aarde zich slechts van zulke ene schijngeestale bediend had; dus eigenlijk niet stierf; en slechts in schijn opstond en ten hemel voer.

En overmits nu door deze kwade doling heel de vrucht van Jezus' lijden en sterven voor de kerk teloor dreigde te gaan, heeft de heilige apostel Johannes met zooveel nadruk gewaarschuwd tegen een iegelijk, die niet belijden zou, dat Immanuel wezenlijk „in het vleesch gekomen is”. Zulk een was de Antichrist. Leerde uit den Boeze. En was vervloekt. Ook bij het kruis moest Johannes het daarom zoo duidelijk aantoonen, dat er bloed en water uit de speerwonde vloeide, want bloed en water heeft een schijngeestale niet.

En heel deze gedrochtelijke afdoeling nu is het, die de kerk van Christus in haar twaalf Geloofsartikelen met zooveel doozichtige en voorzichtige wijsheid bij den wortel afsneed, toen ze tegenover al soortgelijke doctische voorstelling vasthield aan het „ontvangen en geboren”.

Ontvangen en geboren, dat is de schijngeestale niet. En daarom, met dit „ontvangen van den Heiligen Geest en geboren uit de maagd Maria” lag de belijdenis der vleeschwording onwrikbaar vast in taal, die heel de kerk verstaan kon.

Ontvangen is elk menschenkind en maanden na die ontvangenis geboren is elk onzer. Welnu, de Middelaar is anders dan wij ontvangen, niet uit den wil des mans, maar door de werking van den Heiligen Geest. Hij is anders dan wij geboren, niet uit een vrouw, die om moeder te worden ophield maagd te zijn, maar uit een maagd, die moeder werd en toch maagd bleef.

Anders dus, o, gewisselijk. Anders, naar den hoogen eisch deser goddelijke verborgenheid.

Maar met dit al, het feit als feit blijft. Ontvangen en geboren wij. En ontvangen en geboren ook de Immanuel!

KUYPER.

„Zij zoeken allen het hunne!”

Want zij zoeken allen het hunne, niet hetgeen van Christus Jezus is. Fil. 2:21.

De verwoesting, die de zonde aanricht tot in het hart en in 't middelpunt van Jezus' kerk, is o, zoo ontzettend.

Zoo droef is, wat de heilige apostelen er u van verhalen.

Ge zoudt zoo meenen, in den eersten tijd, toen Jezus ten hemel was opgevaren, in den eersten warmen gloed der teedere liefde, zou het al één hart en één zin in de gemeente der heiligen zijn gebleven. Het begon zoo schoon op en na den Pinksterdag. Dat niet meer hechten aan het bezit van eigen goed. Dat dagelijks saam zijn. Dat volhouden in de geboden en in de brekinge des broods. Dat alle dingen gemeen hebben. En dat teraam zich verheugen in eenvoudigheid des harten. O, Was het zoo wonder, dat ze „genade bij het gansche volk” hadden?

Tegenover de donkere schaduw van zooveel zelfucht en eigenhaat, als ook te Jeruzalem het leven ontstond, stak die zachte glans deser teedere liefde zoo aannemig, zoo uitlokkend, zoo weldadig af!

En toch, hoe droeflijk korri heeft die schoone lentetijd van Jezus' kerk geduurd!

Het Calvinistisch karakter van den Heidelbergischen Catechismus.

DOOR

DR. A. ZAHN.

Het is de belijdenis der geheele Evangelische kerk, dat God alleen in vrije genade zijnen uitverkorenen, die anders aan de overige menschen geheel gelijk zijn, het geloof schenkt, volgens de grondwet van het koninkrijk der hemelen, die reeds aan Mozes geopenbaard werd: „Zoo Ik genadig ben, zoo ben Ik genadig, en wien Ik mij erbarme, diens erbarm Ik Mij,” dat is, genade is geheel onafhankelijk en vrij, en in den mensch niets vindende dan ellende. Dat is ook de springveer der Reformatie in alle landen.

Toen Melancthon, uit praktisch belang, evenals een leermeester, die ieder leerstuk zóó behandelt, dat de mensch daardoor verbeterd wordt, van de leer der beschikking zich meer losmaakte, heeft hij deze in de veran-

derde Augsburgsche Confessie van 1540 in het geheel niet behandeld. Slechts zegt hij in Art. 20: „Het is niet noodig, hier over de praedestinatie en dergelijke dingen te spreken, want de belofte van de vergeving der zonden is algemeen.” Wel is waar zag men in de verbeterde Augsburgsche Confessie de goede verklaring der uitgave van 1530 (zoo spreekt de Naumburgsche vorstendag van 1561 zich uit), maar wijl zij van de praedestinatie zwijgt, mag men vragen, of dit daarvoor of daartegen iets bewijst? Ook Calvin heeft haar gaarne en vrijwillig onder teekend, ofschoon de verbodende der Gereformeerden tot haar altijd iets verwards en duisters had. Melancthon was nu eens met Calvin niet tevreden en berispte hem; dan weer verklaarde hij, dat hij geheel met hem overeenstemde. In het laatste geval was hij meer beleefd dan waar, zoo als de staatsburgers meenden 2).

De veelvuldige veranderingen en wankelingen van Melancthon op het stuk der bekeering bewijzen niets tegen het algemeen getuigenis der geheele Evangelische kerk, dat het geloof een vrije genadegeve Gods zij in de harten der uitverkorenen. Zelfs ijverige Lutheranen, als Heslarius en Brennius, hebben daaraan onwrikbaar vastgehouden.

1) Vergel. Ranke: Deutsche Geschichte im Zeitaler der Reformation, B. 3, 365. De vrede van Westfalen haalt de Augsburgsche Confessie van 1540 aan.

2) Van Synagoge (nederwerking van den mensch tot zijne zaligheid) is ook in de verbeterde Augsburgsche Confessie geen sprake.

De laatste spreekt in zijne verklaring op het Evangelie van Johannes geheel in den geest van Calvin. Deze leer der voorbeschikking kan tot een uitgebreid theologisch systeem bewerkt worden, zooals dit de Gereformeerde dogmatica ook gedaan hebben 1), en tegen dat systeem kunnen duizenderlei bezwaren en bedenkingen opkomen. Ook hebben ze zich, zelfs in streng Gereformeerde kringen, daartegen verheven, maar deze éne stelling blijft voor het volksonderwijs en als gemeenschappelijke grondslag des geloofs onveranderlijk staan: „De oorzaak des geloofs is Gods vrije genade en zijn welbehagen”. Alleen hij, die dit belijdt, is Evangelisch en dat is ook Gereformerd, zooals dan ook in de gemeenschappelijke belijdenis (Formula concordiae) de Evangelische kerk de Gereformeerde heet. Alle Gereformeerde dogmatica, ook de Duitse, zijn eenstemmig in de leer van de eenige oorzaak des geloofs als in God te vinden en van de onbekwaamheid van alle menschen, om zich aan zulk een geloof over te geven of het ook in eigen kracht te behouden. Deze waarheid heeft de geheele geloovige en ongelooovige theologie dezer eeuw prijsgesproken en in de plaats daarvan de dwaling gesteld, dat God aan alle menschen zijn genadigen bijstand aanbiedt tot bekeering en dat deze nu in de kracht en besleusing des menschen ligt, dezen bijstand aan te nemen. Daarmede wordt, ten eerste, de vrijheid van Gods genade vernietigd en, ten tweede, een onderscheid tusschen mensch

en mensch gemaakt (de een wil en daarom kan hij ook, de andere wil niet en daarom kan hij ook niet), die het algemeen zondig verderf, waarin de mensch ligt, teniet doet. Terwijl de ene mensch boven zijn natuurgenoot wil en kan, en dit nog wel door eigen kracht, heeft hij boven dezen een onzijdigen voorsprong, die voor de eeuwigheid betekenis heeft. Daarbij is het onbegrijpelijk, waarom, daar allen, tot wie het Woord Gods komt, kunnen, toch weinigen werkelijk van deze kracht gebruik maken.

Het „Examen” gaat voort: „Volgt hieruit, dat God de schuld is van des menschen verdorpenheid?” Antwoord: „Dat zij verfel God is een rechtvaardig God, die niemand verdoemt, dan om der zonde wil. Hij heeft echter ook macht om te doen met zijn zime, wat Hij wil, zoodat niemand daarover met Hem rechten mag. Math. 20:15; Rom. 9:10.” Hier zou hebben kunnen volgen de bespreking van wat men gewoonlijk de algemeene genade noemt, dat is het getuigenis en de weldaad Gods in de schepping, de wijze opvoeding der Voorzienigheid, in elk menschenleven openbaar, de uitwendige roeping van velen, de arbeid Gods aan de menscheid tot haar heil, want Hij is de helper van allen en wil (het hier op het gewichtig onderscheid tusschen decreet (besluit) en wil) niet, dat iemand verloren ga. Daarom echter deze algemeene genade niet tot bekeering leidt is ene verborgenheid, in God en ten slotte in zijne soevereiniteit en vrijheid gegrond.

DE GAAT FORTMAN.

1) Te Marburg werden zij daartoe niet verplicht.

